

AKuFF Hírmondó

Magyarországi Németek Családfakutató Egyesülete
German Family Tree Researchers' Society in Hungary

V. évfolyam, 17. szám
június 27.

2009.

Tartalom

Az elnök előszava	2
Amrein Iлона: Hogyan állítottuk össze a Mecseknádasd családkönyvet? – 1. rész	3
Schauer István: Epizódok Szulok történetéből	12
Schauer István: Szlavóniai emlékek	15
Dr. Pencz Kornél: Az AKuFF-tagok magukról és az egyesületről – A kérdőívünk kiértékelése 2. rész	18
Ament Andor: Mécs László, a papköltő, a genealógus költő	20
Bolvári Csaba: Kiállítás a Császártöltési Sváb Napok alkalmából - 2009. május 29-31.	21
Az Egyesület életéből / Aus dem Vereinsleben	23
Új könyv/Neues Buch	24
Változások a tagságban/Änderungen in der Mitgliedschaft	24

Az elnök előszava

A pécsváradi taggyűlésen nagy változásról döntöttünk: az egyesület közhasznú lett. Mi számunkra ennek a jelentősége? Az egyesület elnökségének több feladata lesz évvégén, és több előkészületet igényelnek az éves taggyűlések, több törvényi kötelezettségünk lesz. De hasznos is ez nekünk, mert sok olyan pályázat van, ahol csak olyan egyesületek jelentkezhetnek, akik közhasznúként vannak bejegyezve a bíróságon. Most rástartolhatunk ezekre a pénzekre is, mert pénz mindig kell, pénz nélkül nem tudjuk a céljainkat megvalósítani. Nem szabad elfelejteni, az egyetlen állandó pénzforrásunkat a tagdíjak jelentik, melyek szerencsére különösebb nehézségek nélkül befolyznak és melynek összege tagonként az alapítás óta stabilan 3.600,- Ft, tehát oda kell nagyon figyelniünk mindenféle pályázati kiírásra. Ehhez és a pályázatok megírásához is szükségünk van a tagjaink önkéntes segítségére.

A legnagyobb pénzüsszeget igénylő célunk a könyvkiadás. Az a két könyv, amit ebben az évben kiadni akarunk, valamivel később, de bizonyosan meg fog jelenni. Ami miatt olyan sokáig tart az előkészület, az az előrendelések összegyűjtése. Az elnökség az eddigi tapasztalatok alapján azon a szilárd állásponton van, hogy kellő számú előrendelés megléte nélkül nem adunk ki könyvet. Bár nem akarunk jelentős nyereséget elérni, de legalább a költségeinknek vissza kell folyniuk. Nem engedhetjük meg magunknak, hogy nagy mennyiségű könyv eladatlanul heverjen. További fontos előfeltétel, hogy a kéziratokat nyomdakészen kell rendelkezésünkre bocsátani. Az előkészületek, mint például a szövegtördelés nyomdai elvégzése többbe kerülhet, mint a kinyomtatás maga. Jó tippeket olvashatnak a könyvkészítésről egy, a mai számunkban kezdődő cikksorozatban. Mert a Mecseknádasd-könyv kiadása valóban igazi sikertörténet volt.

Az AKuFF Hírmondó mostani füzeté elég vékony... Ha senki nem küld anyagot, lehet, hogy nem is lesz következő füzet.

Dr. Pencz Kornél

**A következő találkozó várható helyszíne és időpontja:
Eszék/Horvátország, 2009. szeptember 26.**

Amrein Ilona: Hogyan állítottuk össze a Mecseknádasd családkönyvet?

1. rész

Ha valaki elkezd a családját kutatni és egyre inkább elmélyed az anyakönyvek tanulmányozásában, néha felmerül benne a gondolat, hogy jó lenne az egész településről áttekintő képet kapni. Apai őseim túlnyomórészt Mecseknádasdról származnak. Az ősfám és a családfám összeállításával viszonylag gyorsan végeztem. Sokáig nem is gondoltam többre, hiszen a családkönyv összeállítása nehéz és hosszadalmas munkának tűnt számomra.

Kb. 10 évvel ezelőtt megjelent a nádasdi anyakönyvek forráskönyve. Ez a könyv időrendi sorrendben tartalmazza az anyakönyvek adatait, de csak 1850-ig. Helyhiány miatt nem minden – családfakutató számára fontos – adatot közöl, mint pl. a beazonosításhoz sokszor elengedhetetlen keresztszülő, illetve házassági tanúk neve. A családnevek sem kerültek egységesítésre, az anyakönyvben szereplő mindenkori írásforma került megjelentetésre, ami a névindex ellenére megnehezíti a keresést. A feldolgozott időszak sem nyúlt ki addig az ősig, melyre a családban még emlékezhetnek.

Ezen túlmenően az édesapám nyugdíjas éveire elfoglaltságot keresett. Megajándékoztam egy számítógéppel, gyorsan megtanulta az Excelt és a Wordot kezelni, felmerült benne, hogy valami értelmeset csináljon. Ekkor jött az anyakönyvek feldolgozásának az ötlete.

A továbbiakban lépésről lépésre bemutatom a munkánkat, talán mások hasznosítani tudják a tapasztalatainkat.

1. Az anyakönyvek feldolgozása (számítógépre vitele)

Ehhez a számunkra jól ismert Excel programot választottuk. Három táblázatot hoztunk létre: egyet-egyét a keresztelesek, a házasságkötések és a halálozások számára. A táblázatok oszlopai az anyakönyvek rovatainak felelnek meg, minden esemény (vagy az informatika nyelvét használva: rekord) egy új sorba került. Az alkalmazott oszlopok:

kereszteleseknél:

- sorszám,
- születési hely,
- születés időpontja,
- keresztlés időpontja,
- keresztnév(nevek),
- hányadik gyermek a családban,
- származási hely,
- az apa családneve,
- az apa keresztnéve,
- az apa foglalkozása,
- az anya családneve,
- az anya keresztnéve,
- az anya foglalkozása,
- a szülők vallása,
- a keresztapa családneve,
- a keresztapa keresztnéve,
- a keresztapa foglalkozása,
- a keresztanya családneve,
- a keresztanya keresztnéve,
- a keresztanya foglalkozása,
- a keresztszülők vallása,
- a keresztlő pap neve,
- a keresztlő pap titulusa,
- megjegyzés

házasságkötéseknél:

- sorszám,
- a házasságkötés időpontja,
- a házasságkötés helye,
- a házaspár lakóhelye (címe),
- a vőlegény családneve,
- a vőlegény keresztnéve,
- a vőlegény foglalkozása,
- a vőlegény származási helye,
- a vőlegény családi állapota (nőtlen, özvegy),
- a vőlegény születési dátuma (életkora),
- a vőlegény vallása,

- a vőlegény apjának családneve,
- a vőlegény apjának keresztnéve,
- a vőlegény apjának foglalkozása,
- a vőlegény anyjának családneve,
- a vőlegény anyjának keresztnéve,
- a vőlegény anyjának foglalkozása,
- a vőlegény tanújának családneve,
- a vőlegény tanújának keresztnéve,
- a vőlegény tanújának foglalkozása,
- a vőlegény tanújának vallása,
- a menyasszony családneve,
- a menyasszony keresztnéve,
- a menyasszony foglalkozása,
- a menyasszony származási helye,
- a menyasszony családi állapota (hajadon, özvegy),
- a menyasszony születési dátuma (életkora),
- a menyasszony vallása,
- a menyasszony apjának családneve,
- a menyasszony apjának keresztnéve,
- a menyasszony apjának foglalkozása,
- a menyasszony anyjának családneve,
- a menyasszony anyjának keresztnéve,
- a menyasszony anyjának foglalkozása,
- a menyasszony tanújának családneve,
- a menyasszony tanújának keresztnéve,
- a menyasszony tanújának foglalkozása,
- a menyasszony tanújának vallása,
- a pap neve,
- a pap titulusa,
- megjegyzés

halálozásoknál:

- sorszám,
- a halálozás ideje,
- a halálozás helye,
- a meghalt családneve,
- a meghalt keresztnéve,
- a meghalt származási helye,

- a meghalt családi állapota (nőtlen/hajadon, özvegy),
- a meghalt foglalkozása,
- a meghalt születési dátuma (életkora),
- a meghalt házastársának családneve,
- a meghalt házastársának keresztnéve,
- a meghalt házastársának foglalkozása,
- a meghalt apjának családneve,
- a meghalt apjának keresztnéve,
- a meghalt apjának foglalkozása,
- a meghalt anyjának családneve,
- a meghalt anyjának keresztnéve,
- a halál oka,
- Láttá orvos a meghaltat?
- Szentségeiben részesült?
- Kik látták a meghaltat?
- a temetés dátuma,
- a temetés helye,
- a pap neve,
- a pap titulusa,
- megjegyzés

Hogy a sok adat áttekinthető legyen számunkra, minden anyakönyvi kötetet külön Excel fájlba mentettünk, melyben minden év külön munkalapon szerepelt. Természetesen az egyes mezők nem minden esetben relevánsak, az egyes cellákat gyakran hagytuk üresen.

Ezt a munkát édesapámmal kezdtük meg 2002 nyarán. Hogy a szemünk hozzászokjon a családnevekhez, a 19. század közepén vezetett anyakönyvekkel kezdtük a feldolgozást. Ennek másik oka az is volt, hogy tudtuk, a „Forráskönyv” csak 1850-ig jelentette meg az adatokat, ha a célunkat nem tudjuk teljesen megvalósítani, folyamatos adatbázis állna esetleg később valakinek a rendelkezésére, aki a munkát folytatni szeretné.

A munka oroszlánrészét édesapám végezte el, időközben megbetegedett, de halála előtt az utolsó leheletével befejezte a feldolgozást.

A feldolgozásnál a következő alapelveket követtük:

- mindig az eredeti anyakönyveket használtuk, nem a szekunder irodalmat, nem a másodpéldányokat, nem a mikrofilmeket

- a neveket az eredeti írásmód szerint jegyeztük le, nem javítottuk ki akkor sem, ha tudtuk, hogy nem jól írták őket

A munka végeztével a táblázatokat kinyomtattuk és az eredeti anyakönyvvel összehasonlítottuk, hogy az esetleges gépelési vagy íráshibákat kijavíthassuk.

2. Munkafájlok készítése

Mivel édesapám jó másfél év alatt végzett az adatok számítógépre vitelével és ez a munka nagyon fontos volt számára, célul tűztem ki, hogy a munkáját folytatni fogom és családkönyvet készítek belőle. Ez hatalmas feladat egy dolgozó nő számára. Tudtam, hogy egyedül nem leszek képes rá, de szerencsére kutatótársunk, Kraszné Auth Szilvia beleegyezett, hogy segít nekem. Elhatároztuk, hogy párhuzamosan dolgozunk, 2004 nyarán kezdtük el a munkát. Mindenki 20 évet felőlelő időszakot dolgozott fel, amikor készen voltunk vele, a fájlokat „összefésültük”.

Első lépésként 20 év házasságkötéseit, kereszteleseit és halálozásait másoltuk össze egy-egy Excel munkalapra (táblázatba). Ezt követően az egyes adatokat (oszlopokat) a feldolgozás megkönnyítése érdekében megváltoztattuk. Milyen változtatásokat láttunk szükségesnek? Egyrészt egységesítettük a dátumokat: nap-hónap-év formátumra, mert úgy döntöttünk, hogy a családkönyvünk nyelve német lesz. Másrészt a neveket is standardizálnunk (egységesítenünk) kellett. A családnév mai írásmódját vagy kihalt családnév esetén a leggyakoribb írásmódot vettük alapul és az eredeti írásmódot erre cseréltük ki. (Sok családnévnél több írásmód létezett, mint pl. Kunkel, Kunkl, Kungl, Gunkl a Gungl név esetében.) A keresztnévek is különböző nyelveken és formában jelennek meg az évszázadok során az anyakönyvekben (pl. Joan, Joannes, Johann, János a Johann név esetében), mindenhol a német névváriánst alkalmaztuk. Végezetül az adatokat ABC-be rendeztük (a keresztelest, meghalt, illetve a házasságkötéseknél a vőlegény családneve alapján) és egy családnéven belül időrendi sorrendet állítottunk fel. E változtatásokat megkönnyítették az Excel-program különböző funkciói. ■

3. A családok „összeállítása” – az adatok feldolgozása

A három munkafájl segítségével egy további (most már csak egyetlen egy) Excel-fájlt hoztunk létre. Ez a fájl volt a családkönyv kiindulópontja, alapfájlja. Ebben a fájlban a családok ABC-rendben szerepeltek. Ennek előállításához először a házasságkötések munkafájlját használtuk fel és minden család (ekkor még csak házaspár) számára egy új sort nyitottunk és alfabetikus sorrendbe tettük őket a férj családneve alapján. Következő lépésben a keresztelesek fájljából rendeltük hozzá a gyermekeket a házaspárokhoz. Természetesen lehettek keresztelesek, melyeknek nem volt házasságkötési előzményük. Ennek általában 3 oka lehetett:

1. A gyermek szülei egy korábbi időszakban (az előző 20 éves periódusban) házasodtak.
2. A gyermek szülei másik településen kötöttek házasságot.
3. A gyermek törvénytelen volt (gyakran csak az anya neve szerepelt az anyakönyvben, de néhány esetben az apa nevét is megadták, a szülők esetleg később össze is házasodtak és a gyermek törvényesítve lett).

E kereszteleseket is új sorokban szerepeltettük, azaz újabb családok alapját képeztük velük.

Végül a meghaltak fájlja következett, a korábban az alapfájlba bejegyzett személyek halálozási adatát vittük be. Természetesen ebben a fájlban is voltak olyan személyek, akik korábban még nem jelentek meg:

1. Olyan személyek, akik más településen születtek és nem Nadasdon házasodtak
2. Előfordult néha, hogy a plébános elfelejtette feljegyezni a keresztelest. (Gyakran a születésük napján haltak meg a gyerekek)

Vagy egy új sort nyitottunk e személyeknek, vagy a szülők sorához rendeltük őket hozzá.

Ahogy már korábban említettem, párhuzamosan dolgoztunk, amikor két időszak elkészült, akkor egy nagy fájlra fésültük össze, melyhez minden újabb időszak hozzákerült.

A családkönyvnek ebben az alapfájljában nem használtunk fel minden, az anyakönyvi feldolgozásban szereplő információt. Helyhiány miatt nem tudtunk mindent megjelentetni és a személyekkel szembeni tiszteletünk jeléül szándékosan kihagytuk a könyvből pl. a halálokot is.

Az alapfájl a következő információkat tartalmazza (ezek az egyes oszlopok):

- A férj neve (családnév, keresztnév)
- A férj születési dátuma (amennyiben nem ismert: a keresztelésének dátuma vagy a számított születési év – az anyakönyvekben megadott házasságkötés kori és halálozáskori életkorból visszszámolva. Ezek az adatok „um”-mal / „körül” kezdődnek.)
- A férj halálozási dátuma
- A férj szüleinek a neve
- Megjegyzések a férjjel kapcsolatosan (pl. forrás, a név alternatív írásmódja, más valláshoz való hovatartozás, stb.)
- A férj I. házassága (a házasságkötés ideje)
- Megjegyzés az I. házassággal kapcsolatban (tanúk, források)
- Az I. feleség:
  - neve (családnév, keresztnév)
  - születési dátuma (amennyiben nem ismert: a keresztelésének dátuma vagy a számított születési év)
  - halálozási dátuma
  - szülei
  - Megjegyzések a feleséggel kapcsolatosan (pl. forrás, a név alternatív írásmódja, további házasságok, foglalkozás)
- A férj II. házassága (a házasságkötés ideje)
- Megjegyzés a II. házassággal kapcsolatban (tanúk, források)
- A II. feleség:
  - neve (családnév, keresztnév)
  - születési dátuma (amennyiben nem ismert: a keresztelésének dátuma vagy a számított születési év)
  - halálozási dátuma
  - szülei
  - Megjegyzések a feleséggel kapcsolatosan (pl. forrás, a név alternatív írásmódja, további házasságok, foglalkozás)
- stb. (további házasságok)
- 1. gyermek
  - keresztnéve(i)
  - születési dátuma
  - házasságkötésének dátuma
  - halálozásának dátuma
  - keresztszülők
  - megjegyzés (házastárs neve, további házasságkötés(ek), forrás)

- 2. gyermek
  - keresztnéve(i)
  - születési dátuma
  - házasságkötésének dátuma
  - halálzásának dátuma
  - keresztszülők
  - megjegyzés (házastárs neve, további házasságkötés(ek), forrás)
- stb. (további gyermekek)
- A férj foglalkozása
- A család házának száma (címe)

Más szerzők elkövettek bizonyos hibákat családkönyvek összeállítása során, ezeket szeretnénk volna elkerülni:

- A könyvünkben mindkét település (Nádasd és filiája Óbánya) adatait feldolgoztuk, nemcsak szülőfalunkét, Nádasdét. A két település között szoros kapcsolat van/volt, néhány család az egyik faluból a másikba költözött, de gyakran köttetek házasságok a két település lakói között. Olyan települések bejegyzéseit sem hagytuk el, amelyekhez kötődő események csak részben jelentek meg az anyakönyveinkben (mint pl. Nagymányok a kezdeti években), annak ellenére, hogy csak néhány év adatáról volt szó és a településeink között nem volt jelentős kapcsolat.
- Azok a személyek is megjelennek a könyvben, akiknek nincsenek leszármazottaik (mert már gyerekkorukban meghaltak, vagy máshol kötöttek házasságot).
- A nem tősgyökeres családokat, akik csak átmenetileg éltek itt (pl. uradalmi alkalmazottak) vagy azokat, akik csak egy genealógiai eseménnyel kapcsolódnak településeinkhez (pl. átutazás közbeni keresztelés), szintén beillesztettük a családok alfabetikus listájába.

4. Az anyakönyvi adatok kiegészítése

Nemcsak családfakutatók számára szeretnénk volna könyvet készíteni, hanem olyanok számára is, akik nem láttak még anyakönyvet és nem ismert számukra, hogy milyen további lehetőségeik vannak a kutatásra. Ezért átlapoztuk a különféle szekunder irodalmakat (elsősorban a környék családkönyveit) és az azokban megtalált személyek adatait a forrás

megjelölésével közöltük (pl. más településen született vagy az elköltözött személyek). A saját és kutatótársaink kutatási eredményeit is megadtuk, amennyiben azok az anyakönyvi adatokat kiegészítették. Néhány személynél megnéztük a polgári anyakönyveket is, hogy tisztábban lássunk.

A személyes adatok védelmének kérdése dilemmát okozott nekünk. A levéltári törvény szerint a születésektől számított 90 évig, a házasságkötésektől számított 60 évig és a halálozásoktól számított 30 évig zároltak az anyakönyvi adatok.

Alapvetően így néz ki az általunk feldolgozott időszak:

- Keresztelések 1721-1916 – ez 20.471 keresztelés
- Házasságkötések 1729-1946 (a házassági anyakönyvek később kezdődnek) – 4.884 házasságkötés
- Halálozások 1729-1976 (Ezt is később kezdik el vezetni) – 17.725 haláleset

Így automatikusan kihagytuk azokat a személyeket, akik bár 1947 előtt kötöttek házasságot, de 1916 után születtek. Azon személyek adatait sem dolgoztuk fel, akik bár 1977 előtt haltak meg, de 1916 után születtek. Azonban egy lehetőség szerint aktuális könyvet szerettünk volna megjelentetni. A törvény megengedi, hogy az egyes személyek hozzájárulásával a még élők adatai is nyilvánosságra kerüljenek.

Munkánk végéhez közeledvén összeállítottunk egy adatlapot, melyen mindenki közölhette a fontos adatait és hozzájárulhatott a zárolt időszakra vonatkozó saját és meghalt ősei adatainak megjelentetéséhez. A lapot 2007 nyarán minden nádasdi és óbányai postaládába bedobtuk. Mellékelünk egy információs levelet is, melyben elmagyaráztuk, hogy miért is szükséges ez és kértük az ittenieket, hogy a lapot továbbítsák a már elköltözött rokonaiknak. Az internetet is felhasználtuk, hogy a Nádasról és az Óbányáról elköltözött személyeket felleljük és az adataikat összegyűjtsük. Így egy kicsit túllépi a könyvünk a klasszikus családkönyv kereteit, olyan személyeket is tartalmaz, melyeknek családja már generációk óta nem lakik Nádasdon vagy Óbányán, de van kötődésük valamelyik településhez.

Folytatjuk!

Az Egyesület kiadásában megjelent könyvek:

1. Rísz András: Nagyrápád község családkönyve 1723-1945
2. Ament Andor: E L E K benépesítése a törökvész után (1724-1800)
3. Amrein Ferenc - Amrein Ilona - Auth Szilvia: A Baranya megyei katolikus települések Mecseknádasd és Óbánya családkönyve 1721-2007 - elfogyott!

	<u>Áruk tagoknak</u>	<u>egyesületen kívülieknek</u>	<u>külföldre</u>
1.	3.000, - Ft	3.500, - Ft	25 €
2.	1.500, - Ft	2.000, - Ft	10 €
3.	4.500, - Ft	5.500, - Ft	30 €

+ postaköltség

A könyvek megvételével az AKuFF könyvkiadási tevékenységét támogatja!

Schauer István: Epizódok Szulok történetéből

1. történet :Részletek Molnár István 1857. október 03.-án a „Kalauz” című hetilapban megjelent „A szuloki svábok” című cikkéből

„Somogy megye déli részén a Dráva folyóhoz egy órai távolságra kies, s nyugatról erdővel borított térségen fekszik Szulok mezőváros. Lakóságának száma a legutóbbi összeszámitás szerint 1832 lélek, kik mind meg annyian római katolikus svábok, azon 15-20 család sarjadékai, kiket boldogult Széchenyi gróf Württemberg vidékéről hívott be s telepített meg. A helyen, hol most ízléssel épített lakházak hosszú sora gyönyörködteti a szemlélődőt 137 évvel ezelőtt roppant erdőség állott, s nevezett gróf úr, a mostani birtokos Lajos nagyatyja szurkot égettetett, s innen van, hogy az oda később épített falunak még 1808-ban is Szurok volt a neve, s állítólag tollhibából lőn Szulokká, mely néven a mai időben nevezetik. Apjukkal beköltözött élő öreg emberek (mert azóta is jöttek be néhányan) még most is visszaemlékeznek születésük helyére, s tőlük kaphatni minden e tárgyra vonatkozó legtöbb felvilágosítást, csupán egyről hallgatnak: hogy beköltözésükkor szánandó szegénységben voltak. Följegyzendő, hogy e nép robotot sohasem szolgált földesurának, hanem váltság fejében egy fél telkes gazda fizetett 1835.-ig 13 forint 30 krajcár váltót, s ezután újabb egyezség szerint egész a robot megszűntéig ugyanennyit pengő pénzben. 1848 óta sokan ismét elhagyták e helyüket is, s könnyebben élhetés reményében Szlavónia néhány falvába, mint Lukácsi, Bukovica, Zabona stb. telepedtek meg, a hol, mint nálunk, a szorgalomnak lévén példányképei – örömmel fogadtattak. Egy 1807 körül Szulokba költözött sváb, rokonai fölszólítására néhány évvel ezelőtt visszatért eredeti hazájába, s ez az egyetlen példa, mely annyi évek óta fölmutatható.”

2. történet: Részlet Fingelnagel János szuloki tanító 1862. november 1-jén saját kezűleg irt „Tanodai jegyzőkönyv” című írásából

„Folyó év május havában egy héten kétszer – 19 és 22-én történt égés alkalmával a tűzvész felé seregesen tódult nép nemcsak teljes elszántsággal a

pusztító lángoknak gátat vetni egész áldozatkészséggel a tűzkárosultakat minden szükségletekkel gyámolítani törekedett, de sőt a leégett épületeket – szám szerint mintegy 60-at – maga munkája elmellőzésével felépíteni segíteni és a szerencsétlen rokonfélének vesztesége fölötti fájdmát enyhíteni minden módon egymással vetélkedett. És mind ezen szíves szolgálatokért csak egy krajcárt is elfogadni – mentsen Isten!

Ezek folytán az a természetes következés, hogy csak a végső szükség bírja az egyes lakosokat a község kebeléböli kiköltözésre, mindön is többnyire Szlavóniában telepedik. Azonban az igazsághoz hűn ragaszkodva megvallandó: vannak e különben vallásos, munkás és a törvényekhez híven ragaszkodó népnek árnyoldalai is, melyek legütközőbb egyike az: Ez a magáért és csak magának való nép a nem magaszőrű emberrel nem igen barátkozik és a lakosság tagjainak csak egyikét is a rokonsági láncnak egy gyűrűjét megsérteni, vagy – habár jogosan megdorgálni, útba igazítani, annyi mint az összes lakosságot megbántani, mely megbántást azután megbosszulhatni minden alkalmat fölhasználja.”

3. Történet: Werkmann Mátyás szuloki lakos 1852. február 21.-én történt kirablása (A Somogy Megyei Levéltár Cs.Kir. Törvényszéki iratok 1852./2964 sz. alapján a jobb érthetőség kedvéért saját szavaimmal mesélem el.)

Werkmann Mátyás 1836.07.18-án született Szulokban. Vézna, alacsony legényke lehetett, mert 1852-ben az őt nem ismerők még 14 évesnek sem gondolták. Egyébként is a szuloki legények siralmasan szerepeltek a XIX. századi sorozások alkalmával. Egy-egy évfolyamból, jó ha 2, vagy 3 főre mondta ki a sorozó bizottság, hogy alkalmas. A legtöbb katonaköteles alkalmatlanságát gyengeségével indokolták. Ezek a legények azonban meglepő szívósságról tettek tanúbizonyságot, ha munkáról volt szó.

1852. február 21.-én Werkmann Mátyás és sógora Stecher Ádám trágyát hordott a szuloki határban. A lovak és a kocsis Mátyás apjái Werkmann József voltak. Stecher Ádám jó 50 méternyire eltávolodott munkavégzés közben a kocsit hajtó sógorától, amikor a 33 éves szobi születésű Kováts István és a 30 esztendő taranyi születésű Magadits István lesből a lovaskocsinál termett, hogy

azt elrabolják. Magadits fölugrott a bakra és addig verte ostorral a 16 éves Mátyást, amíg az a gyeplőt el nem eresztette, majd a lovak közé a földre lökte.

Kováts István akinél puska is volt, azt a sógora segítségére sietni akaró Stecher Ádámmal fogta, megparancsolva neki, hogy egy lépést se merjen közelebb jönni. Közben annak „német bolondságát, Máriáját és Krisztusát káromolta”. Majd Kováts is felszállt a kocsira és a két rablót a csokonyai erdő irányába elvágtatott. Taranyba mentek Vida Györgyhöz, akinek a szolgájával hármásban a közeli erdőben elégették a szekeret, a vasalkatrészeket, pedig elrejtették. A 900 „váltóforintos” szuloki és két másik csokonyai lovakat a Zala megyei Kolátszegen (ma ez Murakeresztúrhoz tartozik) 80 pengőforintért eladták.

Ebben az időben rögtön ítélő bíraskodásra is lehetőség volt például útonállás, gyilkosság gyújtogatás, tiltott fegyvertartás esetén. Ne feledjük, alig több mint 2 év telt el 1849 óta. Haynau rögtönítélő törvényszékei pedig még 1852. december 28-ig működtek. Ha a tényállás megítélése nem volt egyszerű, vagy bizonyítási nehézségek akadtak, akkor a rendes polgári eljárást kellett alkalmazni. Magadits ügyvédje ezt próbálta kihasználni. Azt állította, hogy Stecher Ádám túl messze állt az esettől, hogy a rablókat felismerhette volna, Werkman Mátyás tanúvallomása pedig nem vehető figyelembe, mert még nincs 14 éves. A vád azonban okirattal cáfolta a védelem állítását. Kováts – aki egy jó hónappal korábban került csendőrkézsre – beismerő vallomást tett. A rögtönítélő bíróság őt Csurgón 1852. március 06-án akasztatta fel. Társa – aki időközben egyszer már sikeresen megszökött a börtönből – 1852. április 25.-én Istvándiban ugyanígy végezte. Werkmann József mindkét lovát visszakarta.

4. történet: A szuloki gyújtogató (A Zalai Közlöny 1902. október 25.-i számából)

Szulok Somogy megyei községben gyújtogatásra gyanús tüzesetek tartják izgalomban a lakosságot. Hebrang József és Sems János gazdák szalmakazlai kigyulladtak és porrá égtek.

Ebben a községben még augusztusban több tüzeset történt, úgy hogy a csendőrség notórius gyújtogatót sejtett a tüzesetek mögött. A gyanú helyesnek bizonyult. A titokzatos gyújtogatót most a csendőrök Bauer János 74 éves gazda

személyében letartóztatták, aki négy gyújtogatást vallott be. A piromániás embert a kaposvári ügyészségnek adták át.

Schauer István: Szlavóniai emlékek

Az 1950-es években, amikor én kisfiú voltam, televízió hiányában vasárnap délelőttöként gyakorta követeltem apámtól, hogy a már százszor halott „Piroska és a farkas” meséje helyett, új mesét mondjon. Így szereztem tudomást az alábbiakról:

Apám apja (Schauer János) kb. 6-8 éves lehetett (tehát 1906-1908-ban), amikor a borovai Schauer házba éjszaka, fegyverrel, álarcos betörők törtek be, a család pénzét követelték a felnőtteket a falhoz parancsolták. Apám apjával, mint kisgyerekekkel nem foglalkoztak, így ő ki tudott a konyha ablakán mászni és felköltötte a 19 éves bátyját (Szepe bácsit), aki az istállóban aludt. „Szepe bácsi” magához vette puskáját, bement a lakásba, hátba támadta a rablókat és lefegyverezte őket. A rablók falubeliek voltak, akik megfigyelték, hogy a Suhopolje-i vásáron a Schauerék számottevő pénzt kaptak az eladott állataikért. Az igazságszolgáltatás egyéb fejleményeiről nem szólt a mese, csak azt tudom, hogy „Szepe bácsi” a II. világháború után a jobb megélhetés reményében Milwaukee-ba utazott. Soha többé nem jött haza, ott is halt meg.

Egy másik történet gyerekkori emlékeimből így hangzik:

Apám déd öregapja Schauer György – aki az 1920-as években közel járt már a 90. évéhez, arról mesélt apámnak, hogy kb. 30 éves korában a Barcstól kb. 15 km északkeletre lévő Szulok községből a Dráva folyó gázlóján keresztül szekérral érkezett Virovitica érintésével Borovára, mert itt olcsóbban lehetett földet venni. Természetesen egy 3 éves kisfiú, mint amilyen az elbeszélés idején apám volt ezt a történetet nem jegyezhetné volna így meg. Csakhogy az elbeszélés kitért arra is, hogy a drávai átkelés alkalmával, a szekérről a folyóba esett egy ebédlőasztal, amit a dédnagyapapa mentett ki a vízből. Azóta is ennél az asztalnál étkezett a család, nem mulasztva el a minden étkezést megelőző német nyelvű imádságot, melyet apám úgy a fejébe vésett, hogy még velem is próbálgatta megtanítani, igaz, nem sok sikerrel.

Amikor 6-8 éves koromban először hallottam ezeket a történeteket, nem tudtam, mi különbség van a „Piroska és a farkas” valamint ezen történetek igazságmagva között. 1968-ban, amikor először nyílt lehetőségünk arra, hogy

apám szülőfaluját családotól felkereshessük – ahol akkor már mutatóban sem volt egyetlen német nemzetiségű személy sem – a saját 15 éves szememmel győződhettem meg arról, hogy az a bizonyos ebédlőasztal valóban létezik, mely akkor már egy imádkozni nem tudó kommunista szerb családot szolgált.

Sokaknak nyilván fogalmuk sincs arról, hogy Közép-Európában az ember miért hagyja el otthonát, miért menekül, miért kezd mindent a nulláról?! Ifjú koromban én sem értettem apámat. Ebben a korban az ember csupa romantika, csupa pátosz. De hát mit tud egy kamasz arról, hogy mi a politika, vagy hogy mi a háború? Mindezt igazi nemzeti gyökerek nélküli környezetben!

A II. világháború kezdetén apám alig 17 éves volt, akinek az apja épp ekkor halt meg teljesen függetlenül a politikai eseményektől. Egy évvel később szerintem apám még lelkesen is vonult be Ante Pavelics hadseregébe, csakhogy ő is megmutathassa, hogy ő is tartozik nem is akárhová. A zimonyi, boszniai kiképzés, de még inkább az azt követő éles bevetések megismertették vele a második világháborús jugoszláviai valóságot, melynek tanulságaként, nem volt nehéz belátnia anyja tanácsának helyességét, hogy legbölcsebb lépés, amit választhat, hogy minden mozdítható értékével szökjön át Magyarországra. Az akkor a béke szigete volt.

Hogy apám Magyarországra történő dezertálása, hogy sikerült? Viszonylag könnyedén! 1943 kora tavaszán befogta Borován Olga nevű pej és Cilli nevű sárga kancáit szekerebe – a lovak marhalevelei ma is a birtokomban vannak - és talán ugyanazon a drávai gázlón át érkezett Barcs érintésével Szulok községbe, mely gázlón kb. 70 évvel korábban dédapja távozott ellenkező irányban Szlavóniába. Ezt követően magyar nyelvtudás nélkül alkalmi munkákból élt. Szulokban még emlékeztek Schauer György családjára, így szállást kapott a Wekkeréknél. Mindaddig, amíg a szovjet vörös hadsereg oda nem ért és néhány részeg katonája meg nem „szabadította” két lovától. A két derék állat sorsáról természetesen apámnak sem volt ezt követően több információja.

UTÓIRAT:

Apámat 1949. november 08-án honosították magyar állampolgárrá Sauer Mátyásként. Mindig bántotta, hogy nevét a „magyar helyesírás szerint” sima S-el írták. Ő viszont következetesen mindig Sch-val írta alá nevét, mígnem

egyszer a munkahelyén ezt hivatalosan is a szemére vetették. Mondván: „Matyikám mire jó ez a náci fontoskodás?”

Ekkor elment a Zala Megyei Tanácsra, ahol a Végrehajtó Bizottság Igazgatási Osztálya határozatilag kimondta, hogy ő és családtagjai „Schauer”-nak nevezendők. 1968. október 21-e óta én is legálisan Schauerként írom alá a nevemet.

Ahogy öregszem egyre gyakrabban teszem fel magamnak a kérdést: ki is vagyok én és hova tartozom? A választ keresve 1995-ben elutaztam apám szülőfalujába, Borovára, hogy megnézzem megvan-e az a bizonyos ebédlőasztal, ha igen, legyen bármilyen rozoga állapotban, megveszem és hazahozom Nagykanizsára. A ház bútortalanul üresen állt, egykori szerb lakói elmenekültek.

A feltett kérdésre én is nyilvános kiállással szeretnék választ találni, melynek egyik lépése ez az írásom.

Előkészületben!

Riszt András: Nagypád története
várható megjelenés: 2009 második fele

Maléth István: Gyoma evangélikus családkönyve
1835-1918
várható megjelenés: 2009 vége-2010 eleje

Előrendelés 6500 Baja, Petőfi S. u. 56.

E-mail: kornelpencz@gmx.net

Kérjük kedves kutatótársainkat, illetve mindazokat, akik lapunkat olvassák, küldjék el szakmai cikkeiket a Szerkesztőségbe, hogy azokat folyamatosan megjelentethessük! Munkánkat megkönnyítik, ha írásaikat elektronikus formában, esetleg németül és magyarul is eljuttatják.

Mail: amrein.ilona@freemail.hu (Amrein Ilona)

Dr. Pencz Kornél:

Az AKuFF-tagok magukról és az egyesületről

A kérdőívünk kiértékelése, 2. rész

Az előző számunkban megjelent a 2008. őszén a tagok által kitöltött kérdőív értékelésének első része. A kérdőív igazi célja, mint írtuk, a Tübingenben tartott előadáshoz való anyaggyűjtés volt. Kihasználtuk azonban az alkalmat és beletettünk néhány kérdést, amivel megismerhetjük tagunk kutatói aktivitását, az egyesülettel kapcsolatos aktivitását és végeredményben a véleményüket is az AKuFF-ről.

Nem tudományos igényű kérdések voltak ezek, de a válaszok alapján minden olvasóban kialakulhat egy kép a tagságunkról és el lehet gondolkodni, érdemes volt-e életre hívni az AKuFF-ot.

Most ezekre a kérdésekre adott válaszok eredményét közöljük röviden, a véleményét ez alapján mindenki maga alakítsa ki. Itt-ott szükségesnek látszó magyarázatokat fűzünk hozzá segítséül az értékeléshez.

1. Kutatja-e (kutatta-e) a családfáját?

1 főnek más kutatja, többi igen, kutatja a családfáját.

2. Hány évesen kezdte el a családfakutatást?

Átlag: 45, legfiatalabb: 10, legidősebb: 72

5. Kutatott-e másnak is

Nem: 43%, Szívességből: 56%, Díjazásért: 1 fő

6. Feldolgozta-e már valamelyik település anyakönyveit?

Igen: 6 fő (1%), Nem: 59% Tervezi, illetve dolgozik rajta: 29%

14. Honnan szerzett tudomást az AKuFF-ről?

Más AKuFF-tag: 46%, Internet: 19% Egyéb (alapítótag, illetve egyéb pl. mormonok, Magyarországi Németek Háza): 19%

15. Jelentett-e segítséget a kutatásához az AKuFF-tagság?

Igen: 90% Nem: 10% (utóbbi fele új tag, akik még nem tudják megítélni)

16. Használja-e az AKuFF könyvtárát?

A válaszolók háromnegyede rendszeresen vagy alkalmanként

17. Elolvassa-e az AKuFF újságját?

A válaszadók 92%-a úgy nyilatkozott, hogy végig!

18. Publikált-e az AKuFF Hírmondóban?

56% cikket vagy bemutatkozást már publikált, de ez nem tükrözi a teljes tagság részvételét az újság kialakításában, hiszen a kérdőívet is az aktívabb tagok küldték vissza.

19. Használja-e az AKuFF-honlapját?

A válaszolók háromnegyede igen

20. Részt vesz-e az egyesületi találkozókön?

Rendszeresen 54%, alkalmanként: 44%, de az aktivitással kapcsolatban itt is érvényes az, amit a 18-as sz. kérdésnél megállapítottam.

21. Elégedett-e az AKuFF működésével?

Osztályozza 1-5 között, az 1 legrosszabb, az 5 a legjobb.

Átlagos osztályzat 4,7

Legrosszabb osztályzat: 3

Ehhez magamnak, mint elnöknek annyi hozzáfűzni valóm van, hogy bizony, én sem adtam ötöst az AKuFF működésére. Ennek az oka az volt, hogy nem látom, hogy sokan tisztában lennének az egyesület, mint olyan, funkciójával. Sokan egyfajta szolgáltatót látnak az AKuFF-ban, úgy vélik, a tagdíjért ez jár nekik. De, mint ezt többször hangsúlyoztam, ez nem igaz. Az egyesület egy önszerveződés, amit egymásnak, egymásért, egy adott cél érdekében hoztunk létre. Mindenkinék részt kell venni képessége szerint a munkában, a vezetőség feladata az ügyintézés, a képviselés és a koordináció.

Ament Andor: Mécs László, a papköltő, a genealógus költő

Hernádszentistvánon született 1895-ben és Pannonhalmán halt meg 1978-ban. Az ÁVÓ 1953-ban tartóztatta le Pannonhalmán lázító röpiratok terjesztése miatt. (Kézírásos új verseivel ajándékozta meg olykor látogatóit.)

A börtönből 1956-ban szabadult. Az óbudai plébániára került, de ahányszor felment a szószekre, utána mindig raportra citálták az ÁVÓ-hoz.

Kolozsvári Grandpierre Emil szerint ő írta 1922 nyarán a magyar irodalom következő legszebb sorát:

„Vadócba rózsát oltok, hogy szebb legyen a föld.”

Mécs (Martoncsik) László nemcsak papköltő volt, hanem genealógus-költő is. Bizonyosságul íme az egyik versének töredékét hadd idézzem tisztelettel felidézve emlékét:

„Az a család élő család, melynek vannak ősei,
amelyik tud vérré váló szent hagyományt örzeni.
Tőlem lehet báró, gróf, - de méh-ösökről szól a dal,
Kiknek munka-kaptárja még most is zengő, fiatal.
Ükapámra gondolok, ki az Alföldön született,
Vándormadár-vére vitt, sosem tartva szünetet:
Vásárokra, búcsúkra járt s ponyván cukrot, füttyülőt,
Rózsafüzért, szívet árult, míg megfogta végül őt
Felvidéken egy parasztlány hosszú szalmaszín haja:
Márton nevét szláv képzővel örökölte már fia.
Vándor-vére visz most engem, ha búcsún, vers-piacon,
Varázs-sipok, és mézeskalács-szívek százát kirakom.
Gondolok a nagyapámra, ki a Sáros vár alatt,
A Rákóczi emlékével zúgó száz vén hárs alatt
molnár volt és míg a malma és szerelme kereke
örölt, örölt: megszületett tizennégy szép gyermeke.”

Bolvári Csaba: Kiállítás a Császártöltési Sváb Napok alkalmából - 2009. május 29-31.

Bevezető (Dr. Pencz Kornél)

A közelmúltban az a megtiszteltetés ért, hogy két polgármester mellett az AKuFF elnökeként díszvendége lehettem Bolvári Csaba tagunk kiállítása megnyitó ünnepségének. A meghívást szívesen vettem és kötelességemnek tartottam, hogy ott legyek. Egyrészt, mivel régóta ismerem és csodálom Bolvári Csaba családfakutatói munkáját, amit hihetetlen energiával végez, és csodálatos eredményeket produkál. Kíváncsi voltam tehát, hogy ezúttal mivel áll elő. Másrészt ő személyében az egyesületünket is képviselte, nemcsak mint társadalmi szervezetet, hanem azt a szellemiséget is, amit az alapítók beleálmodtak, beleéreztek az AKuFF-ba.

Nagyon sikeres kiállítás volt, remélem, más tagunknak is része lesz ilyen élményben.

2009. május 29-én, egy pénteki napon kezdődött az az eseménysorozat, aminek része volt a császártöltési családfák kiállítása.

A megnyitó egy ünnepség keretében történt, ami 18:00 órakor kezdődött a helyi Teleházban.

A kiállítás címe „Császártöltési német családfák”. **Schön Ferenc** a Bács-Kiskun Megyei Német Kisebbségi Önkormányzat elnöke, Hajós város polgármestere és **Frick József**, Császártöltés polgármester tartották a megnyitó beszédeket. Somogyi Vivien zongorán és Balatoni Marilyn fuvolán adta elő két gyönyörű darabot. Utóbbi ifjú hölgy a nevezetes császártöltési Angeli család leszármazottja. Ez a nemzetség is e sváb napok keretében tartotta rendszeres találkozóinak egyikét.

A kiállítás anyaga:

- a sok fényképpel kiegészített Angeli, az Arnold, a Barth, az egyik Berger, az egyik Bergmann, a Frick, a Gatter, a Hirmann/Híres, a Homann, a Kiefer, a

Knipf, a Pittenauer, a Rausch, a Schweibert és a Wicker leszármazási családfák;

- a kutató összes császártöltési felmenője;
- egy Koch-családfa más kutatótól,
- Angeli János vérvonalának levezetése,
- kalendárium május 29-ére (azaz a megnyitás napjára, bene az aznapra esett helyi genealógiai eseményekkel az elmúlt több, mint 250 esztendőből);
- kimutatás az anyakönyvi adatok csúcstartóiról (leghosszabb ideig tartó házasságok, legtöbb házasságot kötők, leghosszabb ideig élt személyek, legtöbb gyermek egy házasságból stb.);
- néhány régi császártöltési családi fénykép és anyakönyvi oldal meg a jelmagyarázat a családfákhoz;
- az egybekeltek és a meghaltak névmutatója könyv formátumban.

A kiállítás csak a rendezvénysorozat időtartama alatt volt megtekinthető. A kiállítás megnyitója után a kutató a helyszínen személyes tárlatvezetéssel és további információk (más családfák) megadásával állt a közönség rendelkezésére.

Felhívjuk tagjainkat, hogy amennyiben lakó- vagy származási helyükön segítséget tudnak nyújtani egyesületi találkozó megszervezésében, jelentkezzenek.

Feltétel, hogy 50-70 személy részére elegendő hely legyen, valamint az étkezési lehetőség biztosított legyen.

Jelentkezni az egyesületi találkozókon személyesen, vagy írásban dr. Pencz Kornél elnöknél lehet.

Szeretnénk, ha találkozóinkat hosszabb időre előre meg tudnánk tervezni, hogy a tagjaink az egyéb programjaikat ennek megfelelően tudják alakítani.

Az Egyesület életéből / Aus dem Vereinsleben

AKuFF-találkozó/Treffen, Pécsvárad/Petschwar 2009.04.04 / 04.04.2009

Új könyv a könyvtárunkban / Neues Buch in unserer Bibliothek

486	Ament Andor	Az eleki Ament ház monográfiája
-----	-------------	---------------------------------

Új tagunk/ Neues Mitglied:

Ssz/Nr	Név/Name	Cím/Adresse	Tel. Mail
147	Dr. Oszfolk Sándor	1025 Budapest, Vihorlát u. 5/A.	06/ 30 852 0395 06/ 1 311 6256 oszfokandpartner@t-online.hu

Adatváltozások / Datenänderungen:

Ssz/Nr	Név/Name	Cím/Adresse	Tel. Mail
039	Maléth István		malethi@gmail.com
040	Karádi Vilma		karadivi@gmail.com

Impresszum

*AKuFF-Bote – AKuFF Hírmondó
Alapítva 2005-ben*

Kiadja: Magyarországi Németek Családfakutató Egyesülete (AKuFF)
H-6500 Baja, Petőfi S. u. 56.

Felelős kiadó: Dr. Pencz Kornél, az AKuFF elnöke

Megjelenik 150 példányban. - Kereskedelmi forgalomban nem kapható.

Nyomdai munka: Boró-Print Bt., Baja

ISSN 2060-2995